

ÖREBRO UNIVERSITET

Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap

Huvudområde: Pedagogik

Flerspråkiga barns språkutveckling genom pedagogiskt drama

En kvalitativ studie med sex verksamma förskollärare

Av Rita Ahl och Aldwin Dalit

Självständigt arbete vid Örebro Universitet
Vårtermin 2022

Abstract

I denna studie har vi undersökt hur pedagoger i två förskolor använder pedagogisk dramalek i språkutbildning av barn med svenska som andraspråk. Vi har intervjuat sex förskollärare om hur de arbetar, vilka metoder de använder samt hur de reflekterar över sin planering och övriga didaktiska frågor runt undervisningen. Vi har formulerat två forskningsfrågor och använt dem som utgångspunkt för våra intervjufrågor som vi ställt när vi träffat lärarna: *Hur planerar förskollärare ett innehåll och reflekterar över didaktiska frågor kring ökad användning av drama i sin undervisning av barn med svenska som andraspråk?* och *Hur kan förskollärare arbeta med att utveckla drama som en del av språkutbildningen för barn med svenska som andraspråk?* De intervjuade har på ett engagerat sätt beskrivit sitt arbete med barnens språkutbildning. Resultatet visar att användning av pedagogisk dramalek i språkutbildningen, oavsett om barnen har svenska som modersmål eller som andraspråk, är en bra metod. Genom rollspel, gestaltning, teater och kroppsövelser med mera engagerar sig barnen samtidigt som de hör och uttalar ord och fraser. Då lär de sig svenska. Drama visar sig också främja barnens personlighetsutveckling. De förbättrar också sin kommunikationsförmåga och empatiförmåga. Genom våra insamlade data kan vi också konstatera att pedagoger i förskolorna arbetar med blandade språkgrupper där barnen lär sig av varandra. Förskollärarna ger även barnen stöd och guidning i leken och säkerställer att barn som har det lite svårare kan få extra stöttning i språkundervisningen.

Nyckelord: Andraspråk, drama, modersmål, kommunikation, förskollärare

Innehållsförteckning

ABSTRACT	2
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
1. INLEDNING	4
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
2. BAKGRUND	6
3. TIDIGARE FORSKNING	8
3.1 SPRÅKUTVECKLING GENOM DRAMA	8
3.2 UTRYMME FÖR INTERAKTIV DIALOG MED STÖD AV LEKBASERAD PEDAGOGIK	9
3.3 UTVECKLING AV DRAMAPEDAGOGIK I FÖRSKOLANS UTBILDNING	10
3.4 ÖLIKA PERSPEKTIV I DRAMAUNDERVISNING	11
3.5 SAMMANFATTANDE SLUTSATSER	12
4. METOD	14
4.1 KVALITATIV METOD	14
4.2 URVAL	15
4.3 GENOMFÖRANDE AV INTERVJUER	15
4.4 BEARBETNING AV MATERIAL	16
4.5 ESTETISKA ÖVERVÄGANDEN	17
5. RESULTAT OCH ANALYS	19
5.1 INSPIRATION TILL DRAMA	19
5.2 DRAMA SOM SPRÅKUTVECKLANDE METOD FÖR BARN	20
5.3 ÄNDRA FORMER AV GESTALTNING I SPRÅKUTVECKLINGEN	21
5.4 UTMANINGAR FÖR DRAMALEK	23
5.5 SAMMANFATTANDE RESULTAT	24
6. DISKUSSION	26
6.1 RESULTATDISKUSSION	26
6.2 METODDISKUSSION	29
6.3 FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING	31
7. REFERENSER	32
8. BILAGOR	35
8.1 INFORMATIONSBREV	35
8.2 SAMTYCKESBLANKETT	36
8.3 INTERVJUFRÅGOR	38

1. Inledning

Sverige är ett mångkulturellt land med människor av många olika nationaliteter som talar olika språk. Antalet barn i förskolan med svenska som andraspråk har ökat markant de senaste åren genom de flyktingströmmar som kommit till Sverige. För integreringen i Sverige av familjer med utländsk bakgrund är språket därför viktigt. Genom utveckling av drama i förskolan kan utbildningen bli ett mer användbart instrument. Mot den bakgrunden och de utmaningarna som finns avser vi studera hur drama som språkundervisning kan utvecklas. Språket är nyckeln till samhällets utveckling eftersom det är ett grundredskap för kommunikation mellan människor. Språket är ett redskap som hjälper varje individ att uttrycka sina tankar, idéer och känslor. Därför måste barnet tillägna sig språket i början av sitt liv för att kunna uttrycka sig och kommunicera med andra. Av den anledningen bör fokus ligga på att lära flerspråkiga barn svenska språket så tidigt som möjligt, så att de känner sig trygga och tillhöriga i det svenska samhället (Nationellt Centrum för svenska som andraspråk, 2010). Många olika modeller och former kan användas för att lära barn ett språk. I förskolans läroplan (Lpfö 18) anges att "Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål, om barnet har ett annat modersmål än svenska" (Lpfö 18, s. 9). Vidare framgår det att barnen ska utveckla talspråket så det blir nyanserat med ett rikt ordförråd och att "kunna leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra i olika sammanhang och med skilda syften" (Lpfö 18, s.14). Formerna för hur ett barn gör det kan naturligtvis variera, och i förskolan använder förskollärarna alla de former som läroplanen nämner, kommunikation med hjälp av språk, bild, form, drama, sång, musik och dans.

Nina Barkhamns (2015) omfattande forskning har visat på positiva effekter av användning av drama i förskolan när det gäller barns utveckling och även språkutvecklingen. Det gäller barn i allmänhet i förskolan. Studier som direkt undersökt effekten av att använda pedagogiskt drama i språkutbildningen av tvåspråkiga barn med svenska som andraspråk är inte lika vanliga. Inom förskolan är användning av drama som metod inom språkutbildningen relativt nytt. Kan eller bör den metoden utvecklas ytterligare?

Carola Olsson och Emelie Petersson (2019) skriver att ett särskilt problem i språkutvecklingen är att förskollärare inte tycker sig ha tillräcklig kunskap för att jobba med barn som har svenska som andraspråk, men menar också att det är föräldrarnas ansvar att utbilda sina barn i svenska. Barnen får därför inte den utbildning i förskolan som de har rätt till och behöver (Olsson & Petersson, 2019).

Samtidigt vet vi av egen erfarenhet, då vi båda kommer från andra länder, att pedagogens kreativitet och användning av drama spelar roll för språkinläring. När vi hade svenska för invandrare (SFI) gjorde läraren explicita aktiviteter för att tydligare förklara meningen med orden. Hon ritade och verbaliserade ord, ibland skapade läraren olika röster och överdrev en handling för att vi skulle komma ihåg och lära oss innebörden av ord. Detta underlättade vår inläring. Vi har valt att undersöka hur olika estetiska uttrycksformer, främst inom drama, används i språkutvecklingen i förskolan för barn som har svenska som andraspråk. Vi vill hitta bra exempel på hur de olika estetiska verktygen kan stötta barn som har svenska som andraspråk. Vi har utgått ifrån ett estetiskt område då vi är intresserade av det och, som vi tror, kan utvecklas som verktyg i språkundervisningen.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att få mera kunskap om hur drama, som ett naturligt instrument i förskolan, kan utvecklas för att kunna användas i språkutbildningen för barn med svenska som andraspråk.

Följande frågeställningar har vi utgått från i studien:

- Hur planerar förskollärare ett innehåll och reflekterar över didaktiska frågor kring ökad användning av drama i sin undervisning för barn med svenska som andraspråk?
- Hur kan förskollärare arbeta med och utveckla drama som del av språkutbildningen för barn med svenska som andraspråk?

2. Bakgrund

Ett kinesiskt ordspråk säger ”Det jag hör glömmar jag. Det jag ser kommer jag ihåg. Det jag gör förstår jag” (Rasmusson & Erberth, 2016, s.123). Det är därför viktigt att genomföra estetiska aktiviteter, till exempel teater, med barnen. Det innebär att ytterligare ett sinne aktiveras utöver enbart läsning och lyssnande, vilket underlättar förståelsen och språkutvecklingen. Anders Burman (2014) anser att genom att använda olika former som bild, drama, rörelse med mera kan den estetiska läroprocessen göra att barnet lär sig nytt och befäster kunskaperna. Gestaltning gör att barnen både lär sig saker och upplever saker samtidigt. Enligt Ylva Holmberg (2017) är samverkan mellan rytmik, musik, drama och rörelse bra att få till och det kan man få genom en didaktisk planering. För förskollärare kan det då bli en god metod med ett rikt innehåll och ett bra sätt för barnen att kommunicera. Rasmusson och Erberth (2016) skriver att genom drama kan barnet engagera sig och utveckla sin förmåga att förstå andra människor. Det hjälper barnet också att känna empati, bli kreativ och att kommunicera. Mikael Jensen (2015) hänvisar till Erving Goffman (1998) som blivit berömd genom sina dramaturgiska metaforer i vardagsinteraktioner. Genom dramaturgi kan man få fram ett budskap genom en berättelse. Hans teori är att dramaturgi kan sammanfattas i olika begrepp till exempel drama, scen, framförande, masker och förberedelse.

Genom att vara människor lever vi på en scen där vi ”uppträder” dagligen. Det finns många scener i olika situationer och det är en form av drama som utspelar sig varje gång. Vi är oftast medvetna om vilken typ av scen eller vilket drama som utspelar sig, och det innebär också att vi kan förbereda oss för det. Jensen (2015) menar att vi spelar en roll när vi agerar i olika typer av drama. Jensen har bland annat inspirerats av Catherine Garvey, professor i psykologi i USA, som bland annat studerade barns språk och hur de kommunicerade, och säger att social dramalek eller rollspel i olika former är ett sätt att kommunicera. Dessutom pekar Garvey på att ett tydligt tecken på låtsaslek är att barnet ändrar tonläget i rösten som ett exempel när ett barn går in i en roll (Jensen, 2015). Estetiska uttrycksformer kan alltså vara till god hjälp för barnen att uttrycka sig på sitt eget sätt och få kompetens att översätta sina känslor på ett fritt sätt. Barnet har möjlighet att uttrycka sig, lära känna sig själv, sina fantasier och färdigheter. Kreativt drama hjälper till att utveckla bland annat barnens språkliga förmåga och förbättrar kommunikations- och uttrycksförmågan (Barkhamn, 2015).

Louise Anderssons och Linda Sjöströms examensarbete *”Drama i förskola”* (2015) skriver att drama har många tolkningar beroende på i vilket sammanhang det används. De visar på beskrivningen av drama för barn i Kari Mjaaland Heggstad (2014) att: ”Drama är en metod och ett verktyg att

använda där bekanta föremål (karaktärer) och situationer som barn kan identifiera sig med och känner igen tidigare används. Det är då ett lärande kan ske med hjälp av att undersöka och utforska olika teman och skapa fram nya situationer” (s.3)

Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC) och dess Institution för ämnesdidaktik vid Stockholms universitet är ett resurs- och utvecklingscentrum som verkar i hela Sverige. De arbetar bland annat för att ,via sin hemsida, ge nyanlända och flerspråkiga barn och elever i bland annat förskola, läs- och länktips för inspiration och vägledning. De menar att ”Flerspråkighet är inte en egenskap utan en kompetens och med rätt stöttning från vårdnadshavare och förskolepersonal har barn stora möjligheter att utveckla en flerspråkig kompetens” (NC, 2022). NC (2022) lämnar en rad tips och hänvisning till litteratur och artiklar med exempel på hur förskolepersonal kan arbeta språkutvecklande med en barngrupp där bland annat drama i olika former används. Dessa kan utgöra ytterligare stöd till förskollärare om de känner sig osäkra inför uppgiften med språkundervisning för barn med svenska som andraspråk. I vår studie har vi fokuserat just på nyttan att ha dramalek i språkutbildningen stöds resultaten av de råd och tips som lämnas. Även på Skolverkets hemsida (2022) finns råd om hur förskollärarna kan jobba med ”Flerspråkighet i förskolan”. Ett inledande riktlinje som anges är att alla språk är lika värdefulla och att barnen därför ska få använda sina språkliga resurser vilket gör att barnens självkänsla och identitet stärks. Skolverket (2022) rekommenderar förskolläraren att kombinera olika uttrycksformer som till exempel bild, ljud, rörelse eller sång i språkundervisningen.. Genom att ha rollspel i teater så skaps ett sammanhang där barnen får möjlighet till språkande och samspel mellan sig. Ett annat tips är att förskolläraren lär sig några ord och meningar på flerspråkiga barns eget språk vilket då skapar en känsla av gemenskap och förenklar kommunikation (Skolverket, 2022).

3. Tidigare forskning

Åsa Delblanc (2022) pekar på det som Zetterqvist, Nelsson och Hagström, (2016) anger, att forskningen kring hur nyanlända familjer och deras barn tas emot i förskolan är begränsad. Det har varit problematiskt även för oss att hitta forskning om svenska förskolor, artiklar och avhandlingar som både behandlar estetiska uttrycksformer och andraspråksinläring. De flesta vetenskapliga studier som vi hittade handlade antingen om estetiska uttrycksformer eller andraspråksinläring. För att söka fram engelskspråkig forskning med koppling till vår studie har vi sökt i databasen Eric (Ebsco). Då många studier numera skrivs på engelska, är det mycket sannolikt att en del av denna forskning handlar om svensk kontext. Vi har utgått från engelska sökord som till exempel *child*, *creative drama* och *learning*. Vi upptäckte att det gav oss flest sökresultat, 231 träffar, och när vi valt ”peer review” fick vi 84 träffar. Vi läste titlar och sammanfattningar och valde de texter som vi bedömde bäst stämde överens med studiens syfte. Vår strävan var att hitta och välja avhandlingar som både handlade om pedagogiskt drama och språkundervisning av barn med svenska som andraspråk i förskolan. Vi har även sökt efter avhandlingar med hjälp av svenska sökord som till exempel *andraspråk i förskolan*, *dramautbildning* och *estetiska uttrycksformer*.

3.1 Språkutveckling genom drama

Wendy Karen Mages (2008) har studerat hur kreativt drama främjar språkets utveckling i tidig barndom. Hon menar att genom drama kan ordförråd byggas, vilket i sin tur hjälper förskolebarn att förbereda sig för formell skolgång. Studien var inriktad på att använda lekbaserad pedagogik för att utveckla en interaktiv och kreativ dialog i en förskolemiljö. Hon har huvudsakligen fokuserat på undersökning av utförda arbeten avseende sambandet mellan kreativt drama och språkutveckling. Hon har specifikt studerat barn i åldrarna 2 till 7 år i fråga om hur kreativt drama påverkar deras muntliga språkresultat. Hon upptäckte att det även ger barn en möjlighet till språkforskning eftersom det uppmuntrar dem att delta, svara och uttrycka sina idéer.

Megan Deeg m.fl. (2020) skriver om hur utrymme för interaktiv dialog hjälper ett barns språkutveckling. Deeg m.fl. (2020) observerar att förutom kognitiv utveckling öppnar drama möjligheter till interaktion. I denna observationsstudie använde förskolläraren dramaundervisning för att utveckla en konstruktiv dialog där eleverna skildrar rollen som en entomolog och en marinbiolog. Dessa roller öppnar en möjlighet för barn att utforska sina tankar. Förskolläraren lade till vetenskapligt ordförråd i pjäsen för att styra lektionen. Deeg m.fl. (2020) har utvecklat uttrycket ”

Dramatic Inquiry” som innehåller olika moment och används till exempel i rollspel, rörelse och aktivt lyssnande för att förklara komplexa ideér eller problem. Victoria Brown (2017) skriver också om drama som ett värdefullt läromedel och ett kraftfullt verktyg för lärande i tidig barndom. Hon visar hur drama påverkar och utvecklar barn. Från 3 till 8 år är barn benägna att engagera sig i sociodramatiska pjäser där de härmar vad vuxna gör, eller försöker vara huvudpersonen i självgjorda berättelser. Många studier har visat att drama har betydande positiva effekter på förskolebarn. Olika former av resultat kan observeras, allt från barnens intellekt, fysiska egenskaper till att få empati för andra personer. När förskollärare införlivar drama i sina lektioner blir förskolebarnen mer aktivt engagerade och använder sin fantasi för att skapa en värld där de samarbetar. Genom implementeringen av drama underlättar förskollärare miljön för sitt drama samtidigt som de tar rollen att uppmuntra barnens entusiastiska deltagande. Pedagogiskt drama uppmuntrar olika former av respons från förskolebarn, allt från deras intellekt, fysiska egenskaper och att få empati (Brown, 2017). Gloria Quinones m.fl. (2019) betonar i deras artikel vikten av lärarens engagemang för barns utveckling med hjälp av drama som ett verktyg i undervisning. Med rätt vägledning av läraren för att veta vilka intressen ett barn har och genom att vända detta intresse till en inspiration för att skapa ett utrymme där barn interagerar med varandra, kommer läraren att underlätta barnets lärande genom av dramautbildning. Genom att använda en konversationsnarrativ metod i form av frågor och svar hjälper barnet det att utforska och öva resonemang samt att utveckla sin sociala kompetent. Genom att utveckla bra pedagogiska miljöer som kunde nyttjas samspelade barnen bättre och kommunikationen mellan dem utvecklas vilket också gynnas språkutvecklingen.

Åsa Delblanc (2022) visar i andra studier hur drama hjälper till att utveckla barns språk samt påpekar att genom ett bra samspel mellan barn i samma ålder, blir det ett verktyg som används ofta. Delblanc (2022) betonar hur viktig planeringen av dramaundervisning är för att förskollärarna ska kunna utnyttja barnens dialoger, göra dem ännu mer personliga och så att de pedagogiska möjligheterna struktureras och är genomtänkta. För att lyckas med detta måste de ha en välfungerande planering och vara didaktiskt medvetna.

3.2 Utrymme för interaktiv dialog med stöd av lekbaserad pedagogik

Quinones m.fl. (2019) beskriver i sin artikel hur det gynnar de yngsta förskolebarnen att ha ett ” närhetsutrymme”, granskapsutrymme i sina vanliga klassrum för att utveckla sociala interaktioner med kamrater och lärare. Det stimulerar deras tankeprocesser om det finns möjlighet att skapa en plats för dramatisk inläring. Genom att lära känna barnens intressen skapar förskolläraren en plats

där de kan interagera i en given miljö. I den del av klassrummet som kallas ”närhetsutrymmet” eller grannskapsutrymmet sker deras interaktion. Här finns olika leksaksdjur bland annat kaniner och marsvin och det har väckt intresset hos de tre barnen som följts i studien. Eftersom deras förskollärare vet att barnen är intresserade av kaninerna skapar hon förväntan hos barnen för att göra dem entusiastiska och därmed kunna utforska deras intresse. Hon skapade miljön och kunde då få dramakommentarer för att ha en interaktiv dialog med barnen. Med hjälp av samtalsnarrativ ställer förskolläraren frågor som får barnen att reflektera över deras svar och börjar spontant utföra olika handlingar kopplade till frågan. Platsen i rummet skapar en möjlighet för barnen att utforska och blir då en effektiv inlärningsmiljö.

Åsa Delblanc (2022) utgår i sin avhandling *Pedagogiska möjligheter i mångfaldens förskola* från tre olika delstudier i förskolan med mångfald av olika språk och erfarenheter från förskollärare. Studien handlar om kommunikation i flerspråkiga förskolor, hur förskollärare skapar en miljö för flerspråkighet i samarbete med föräldrar och hur förskolan tar emot nyanlända barnfamiljer. Med ett sociokulturellt synsätt betraktas personerna som lärande individer där det skapas gemenskap och kulturella artefakter. Studiens syfte är att redovisa kunskap om olika möjligheter som finns i en förskola med mångfald. Resultatet visar att om verksamheten är planerad och strukturerad blir det bättre förutsättningar för lärande. Vidare redovisas att erfarenheter från barn, förskollärare och föräldrar är viktiga att använda i det pedagogiska arbetet. Avslutningsvis redovisas att det finns en risk att förskollärarna tappar fokus från lärandet om skolan fokuserar för mycket på skillnaden mellan barnen eller behovet att skapa trygghet blir för stort.

3.3 Utveckling av dramapedagogik i förskolans utbildning

Ka Lee Carrie Ho (2019) reflekterar i sin artikel över hur effektiv dramaundervisning för små barn kan utveckla barns självdisciplin. Enligt Ho (2019) utvecklade drama barns förmåga till beslutsfattande genom att förkroppsliga den karaktär de spelar. Ho (2019) skriver vidare att baserat på forskningen har det traditionella barn-vuxna-förhållandet som främjar respekt istället minskat berättarens roll så att den blev en ”medimprovisatör” för barnen. Under dramaimprovisationen kan barn bli motståndare till de föreslagna idéerna från berättaren. Skiftet identifieras av forskaren som Deluz maktbegrepp. I koncept möter två separata krafter varandra, barnens svagare kraft och förskollärarens starkare kraft. Den mindre kraften representerar barnimprovisatören som kan skapa en påverkan på den stora kraften. Motståndet som barnet visar ska inte ses som negativt utan istället

som en positiv effekt som visar kreativ intuition hos barnen. Det kan hjälpa dem att utveckla och öva sitt beslutsfattande genom att förkroppsliga karaktären de spelar. I studien byter forskaren roll från att vara berättare, förskollärare och forskare, till att spela med i barnens dramalek. Dramaimprovisation mellan vuxna skiljer sig mycket från barns improvisation, eftersom vuxna förväntar sig att bli respekterade av barn. Barnets motstånd kan till en början ses som ett bakslag. När styrningen appliceras med Deluzisk maktbegrepp justerar forskaren hur han ska reagera i sådana situationer. Förskollärare borde vara mer öppna för att ta till sig kraften barnet har under dramaimprovisation för att barnet ska bli mer intuitivt kreativa.

Däremot menar Deeg m.fl. (2020) att det har stor påverkan på ett barn när barnet försöker gestalta en roll i en viss scen i en dramapjäs. Det ger ett barn möjlighet att upptäcka och utforska sitt tänkande. Deeg m.fl. (2020) förklarar ytterligare hur fördelaktigt drama är ett verktyg för barns lärande. Deras studie visar tydligt hur lämpligt det är att använda lekbaserad pedagogik för att utveckla en interaktiv och kreativ dialog i en förskolemiljö. Dessutom framgår det i artikeln att författarna har använt sig av dramaundersökningar hos en grupp små barn, särskilt tre förskolebarn som hade diagnostiserats med SLI (Specific Learning Impairment, alltså särskilda inlärningssvårigheter). Förskolläraren använde multimodala tekniker för att barnen skulle komma ikapp och för att få barnen att förstå lektionen, från att använda bilder och pantomim till andra icke-verbala signaler. Denna multimodala teknik hjälper barnen med språkförståelsen och visar en tydlig utveckling när det gäller att uttrycka sina idéer verbalt eller icke-verbalt.

3.4 Olika perspektiv i dramaundervisning

Maria Sternudd (2000) beskriver olika perspektiv rörande dramaundervisning i *Dramapedagogik som demokratisk fostran*. Hon föreslår att undervisningen kan bedrivas ur fyra olika dramaperspektiv, nämligen ett konstpedagogiskt, ett kritiskt frigörande, ett holistiskt lärande och ett personlighetsutvecklande perspektiv. Dramapedagogiken handlar om att få barnen att se och undersöka verkligheten och sedan handla och tolka den på sitt sätt. De olika perspektiven beskrivs sedan utifrån olika påverkan på barnen och olika pedagogiska aktiviteter.

Genom ett *konstpedagogiskt* drama, där barnen agerar, ska barnen utveckla sin personlighet och kreativa uttrycksförmåga. Det syftar även till att lära sig samarbeta. Barnen jobbar med teater och olika roller och improvisationer. Det kan i ordnade former presenteras som en föreställning för andra barn. I det *kritiskt frigörande dramat* är grunden att man skapar situationer som stämmer med

verkligheten och som kanske barnen har erfarenhet av. Här kan barnen sedan spela och påverka det man vill förändra. Det kan vara svårt för yngre barn att förstå och agera. Om syftet är att bygga en känslomässig och genom barnet en kognitiv förståelse menar Sternudd (2000) att det är ett *holistiskt lärande drama*. Det brukar ibland kallas insiktskunskap. Man arbetar mycket med barnens känslor och olika värderingar och det ska ge barnen nya kunskaper. Slutligen det drama som Sternudd (2000) menar utvecklar barnet till en social person och som benämns *personlightetsutvecklande drama* har två olika mål. Syftet är att barnen ska förstå olika situationer som finns runt om dem och få kunskap om sig själva men även kommunikation med andra barn.

Quinones m.fl. (2019) hänvisar till John-Steiner (2015) och förklarar att dramatiker använder artefakter och semiotiska medel i relationer till språkbruk i dramatiska interaktioner. Drama kan också användas som en teknik för att utveckla muntligt språk och läskunnighet (Ewing, 2015; Gupta, 2008). Dramaaktiviteter kan innebära lek med barnet, att barnet leker och utvecklar idéer och skapar nya, där vuxna stödjer de aktiviteterna. I dramalek leker barn i olika leksituationer/roller och pedagogen följer barnets intressen. Barn skapar en imaginär roll i motsats till dramaaktiviteter som underlättas av den vuxne. I både dramaaktiviteter och lek är den vuxne ”medvetet i en roll, för att ställa en fråga eller föreslå ett fokus eller ny riktning” (Ewing, 2015, s.143).

3.5 Sammanfattande slutsatser

Det finns många olika rapporter om barns språkutveckling och ~~och~~ viss forskning kopplat till barn som lär sig flera språk samtidigt, men då främst internationellt. Det forskningen gemensamt pekar mot är att de estetiska uttrycksformerna främjar barns språkutveckling. Tidigare forskning är dock inte entydig beträffande hur språkutbildning och drama bäst ska nyttjas men att drama som en av estetiska formerna har positiv inverkan tycks vara uppenbart. Dock är många forskningsrapporter kopplade till antingen dramautbildning eller till andraspråksutbildning. Konkreta slutsatser där dessa två utnyttjar barns samspel med varandra är inte lika tydliga när det gäller språkutbildningen av barn med ett annat språk än svenska i grunden. Språkutvecklingen gynnas om barnen har en bra pedagogisk miljö i förskolan gärna som särskilda ”närhetsutrymmen” och bra kommunikation mellan varandra. Användningen av barnens olika språk och ord kan utnyttjas och utvecklas ytterligare i språkutbildningen. Nyttjandet av drama i utbildningen kan öka och en viktig slutsats från tidigare forskning är att mångfalden av språk gör att verksamheten inom drama kan utvecklas och varieras ännu mera. En stimulerande lekmiljö skapas av utbildade förskollärare som har förmåga att se bar-

nens behov och vilka möjligheter flerspråkigheten ger. Drama är då ett värdefullt läromedel för barnen. Flera tidigare studier visar också att barnen utvecklas som individer när drama används i undervisningen. Eftersom uppsatsen handlar om förskolans undervisning blir didaktik ett centralt begrepp. I alla möten mellan människor finns ett lärande. Förskollärarna ska vara nyfikna, närvarande och forskande tillsammans med barnen. Vi ska alltid ställa de didaktiska frågorna: Vad gör..., Hur gör..., Varför gör..., barnen och vi förskollärare.... (Lpfö 2018).

4. Metod

4.1 Kvalitativ metod

Enligt Andreas Fejes och Robert Thornberg (2019) samlas det kvalitativa datamaterialet genom utskrifter av intervjuer, anteckningar från observationsundersökningar, medietext och andra relevanta dokument som är lämplig att använda. Insamling av material varierar beroende på vilken typ av frågeställning som ska besvaras. Det är ett typiskt sätt inom kvalitativ studie när det gäller datainsamling. Materialet kan också vara i form av bilder, filmer eller inspelat ljud. Datainsamlingen sker genom intervjuer där ett antal öppna frågor ställs och den intervjuade person får berätta med egna ord om upplevelser och synpunkter. Vi valde datainsamling genom intervjuer då vi ansåg att intervjuer var det bästa sättet att få svar på våra frågeställningar. Kvalitativ metod gör att resultatet inte blir mätbara data utan värderingar av händelser eller olika sätt att agera. Syftet är istället att kunna värdera olika fenomen i samhället och i vårt fall i förskolan. Kvalitativ forskning använder vetenskapliga metoder för insamling och tolkning av löpande text och annan icke-numerisk data. Den kvalitativa forskningen är ofta tolkande samhällsvetenskaplig forskning med rötter bland annat i humanvetenskaplig forskning, traditionens hermeneutik, som är vetenskapen om tolkning av text eller kärnan om förståelse (Fejes & Thornberg, 2019).

Den sortens material som nämns ovan handlar om kvalitativa data men information är varken kvalitativ eller kvantitativ av sig själv i början. Till exempel kan ett siffermaterial, ofta kallat kvantitativt, granskas så att det även kan sägas vara kvalitativt. Då kan ett textdata bearbetas med kvantitativa metoder. Slutsatser och verifiering, eller summering som det också kallas, görs sedan mot antaganden, våra förkunskaper och vad som är relevant för vår studie i det kvalitativa material vi tagit fram. Att gå tillbaka och granska att vi verkligen svarar på frågorna är viktigt. Validitet och reliabilitet är viktigt för studiens trovärdighet. Alltså att vi verkligen undersöker det som skulle undersökas och att det görs trovärdigt och tillförlitligt. Detta måste gälla under alla led i undersökningen och den studie vi gör. Då det är förskollärares tankar och erfarenheter vi vill komma åt passar en personlig och semistrukturerad intervju bäst. Då får vi förskollärares personliga uppfattning samtidigt som vi har möjlighet att ställa följdfrågor och förskolläraren kan utveckla tankarna fritt. Studien fokuserar inte på att granska skillnader mellan hur förskollärarna arbetar vid de två olika förskolorna. Det är inte heller avsikten att mäta graden av lärande genom att använda olika dramaformer i undervisningen mer än genom förskollärarnas subjektiva uppfattning.

4.2 Urval

Sex förskollärare som har dramaerfarenheter i arbetet och med flerspråkiga barn som talar svenska som andraspråk från olika förskolor intervjuades. Via cheferna för de två utvalda förskolorna i två städer i Mellansverige fick vi kontakt med de sex förskollärarna. Vi ville studera det samhälleliga fenomenet estetiska uttrycksformer och andraspråksinläring i förskolan. De två utvalda kommunala förskolorna hade ingen särskild pedagogisk inriktning. Vi ville förstå och förklara hur förskollärare arbetar och se hur drama kan utvecklas. Frågeställningarna har fokus på förskollärares uppfattningar och reflektioner varför vi enbart har intervjuat förskollärare. Förskollärarna har en högre utbildning och vi som framtida förskollärare behöver ta reda på och därmed lära oss hur de förskollärarna planerar och reflekterar över sitt arbete med drama. I läroplanen står det att: "Förskollärare ska ansvara för att varje barn utmanas och stimuleras i sin utveckling av språk och kommunikation" (Skolverket, 2018, s.15). Förskollärarna har därmed det främsta ansvaret för att planera övningar som hjälper barnen att utveckla sina förmågor och förutsättningar. Vi har utgått från ett strategiskt urval som enligt Hjerm (2014) betyder att forskaren medvetet väljer intervjupersoner utifrån deras erfarenheter och kompetenser. Genom att direkt välja ut de förskollärare som arbetat med drama så var det vår förhoppning att de även kunde ge uttömmande svar på de frågor vi utformat. De utvalda förskollärarna har olika lång erfarenhet från arbete med tvåspråkiga barn i förskolan, från 3 år till 16 års arbete och det redovisas i tabellen nedan. I studien benämner vi respektive förskollärare med ett nummer, F1, F2 och så vidare.

Förskollärare 1 (F1)	15 år
Förskollärare 2 (F2)	16 år
Förskollärare 3	3 år
Förskollärare 4	7 år
Förskollärare 5	5 år
Förskollärare 6	3 år

4.3 Genomförande av intervjuer

Enligt Marco Nilsson (2014) är det bra att ställa öppna frågor för att komma åt informationen som hjälper oss att få svar på forskningsfrågan. Några exempel på frågor som intresserat oss är: Hur planerar förskolläraren en dramaaktivitet, varifrån kommer inspiration, hur har barnen upplevt aktiviteterna? Vid intervjuerna ska vi säkerställa att intervjuperson uppfattar frågorna korrekt så att svaren bli användbara för den aktuella forskningen. Frågorna måste vara genomtänkta och relevanta utifrån forskningsområdet. Vi väljer en halvstrukturerad intervjuform så den intervjuade personen

får mera talutrymme som passar våra forskningsfrågor. Vi har möjlighet att tolka den intervjuade förskollärarnas svar och vi kan komplettera med följdfrågor och särskilt redovisa exempel på hur de jobbar. Vårt val av forskningsområde ska förhoppningsvis inspirera intervjupersonen så hen känner sig bekväm och att intervjupersonen berättar fritt och verkligen redovisar sin uppfattning. Intervjuformen ger oss också möjlighet att improvisera under intervjun och förhoppningsvis ger det bra kvalitativt underlag till fortsatt analys och slutligen forskningsresultatet (Nilsson, 2014). Intervjuerna genomförde vi på förskollärarnas arbetsplats i deras arbetsmiljö så att miljön var den rätta och förskollärarna kände sig vana. Vi spelade in intervjuerna för att därmed kunna gå tillbaka och kontrollera att vi uppfattat svaren korrekt när vi bearbetar och analyserar intervjuerna. Vi hade förberett ett antal intervjufrågor, vilka redovisas i kapitel 8, Bilagor. Innan intervjuerna hade vi testat frågorna på varandra för att lättare kunna inse vilka följdfrågor vi bör ställa. Genom att ställa öppna frågor insåg vi att förskollärarnas svar kunde variera inom ett brett fält. Det var viktigt att personen vi intervjuade förstod och uppfattade frågorna på ett riktigt sätt så att svaren blev användbara mot de forskningsfrågor vi studerar. Det var också angeläget att vi och intervjupersonen hade förtroende för varandra och att intervjupersonen öppnade sig och berättade om sina tankar (Nilsson, 2014). Vi ville ju verkligen att personen vågade och ville berätta hur hen upplevde verksamheten vi frågade om och svarade ärligt och inte vad ledningen eller Skolverket hade skrivit i läroplanen (Lpfö 18) hur det borde vara. Vi ville höra intervjupersonens egna uppfattningar. Hens kompetens var viktig för att vi skulle få ett så kvalitativt resultat som möjligt. Sedan skulle vi själva utvärdera och dra slutsatser. Nilsson (2014) pekar på att intervjuperson måste få mycket utrymme i en kvalitativ intervju att förklara sina tankar om verksamheten. Då kan forskarteamet lättare förstå komplexa och subjektiva saker och därmed förstå hur den intervjuade upplevt och vad hen tyckte. Intervjuerna genomfördes enskilt på deras arbete och vi hade bokat cirka 30 minuter för varje person. De fick ta den tid de tyckte att de behövde och många gånger tog intervjuerna med följdfrågor längre tid än planerat. Det berodde oftast på förskollärarnas engagemang och vilja att dela med sig av sina erfarenheter. Efter varje intervju gavs tid till reflektion och deltagarna tillfrågades hur de upplevde frågorna och intervjuens struktur.

4.4 Bearbetning av material

Fejes och Thornberg (2019) nämner i tre led hur arbetet ska göras. Det är reduktion av data (kodning), presentation av data (tematisering) och slutsatser och verifiering (summering). Genom att studera sex jämförbara empiriska fall, förskollärares svar på våra frågor, ska resultatet presenteras.

Det som framkommer i det insamlade materialet används för att identifiera teman och mönster i språkutbildningen med de tvåspråkiga barnen och med hjälp av drama. Slutsatser dras efterhand. Arbetet med att göra data användbara, särskilt om det är mycket material, har tagit mycket tid och vi jobbade noggrant redan från början. Eftersom vi spelade in alla intervjuerna började vi den kreativa analysprocessen med att transkribera dem till text. Det var då viktigt att inte viktig information som redovisats om text arbetsformer med drama, språkutbildningen eller kontext om utbildningsmiljön kommer bort. Alla data, även detaljer och nyanser, ska tas med anger Lindgren (2014). Vi försökte därefter hitta ett mönster i kodningen och reducera texten. Det arbetet var rätt komplicerat att göra på ett bra sätt. Det gällde att ur den verklighet som de sex förskollärarna beskrivit sortera ut det som är relevant och viktigt för vår studie. Lindgren (2014) pekar på att kodningen är mycket viktig för att för att fånga upp och det måste få ta tid att koda sina data. Genom att ge koder eller nyckelord till olika begrepp som förskollärarna använde kunde vi undvika att samma saker kallades vid olika ord. Några viktiga ord som vi använde vid kodningen var dramalek, andraspråk, kommunikation, lekmiljö, samarbete och teater. Vi kunde sedan koppla ihop olika koder med de olika aktiviteterna där de användes. I summeringsfasen analyserade vi de olika faktaunderlagen som kommit fram i tematiseringen. Efterhand drog vi slutsatser som var kopplade till de två grundfrågorna vi ställt.

4.5 Etiska överväganden

Forskningsetik är en viktig del av forskningen. De etiska kraven ska tillgodoses under hela processen såväl på hur urval görs som på insamling av data, intervjuernas genomförande samt bearbetning, analys och presentation av forskningsresultaten (Vetenskapsrådet, 2017). Annica Löfdahl Hultman (2021) hänvisar till de fyra etiska kraven som framgår av Vetenskapsrådet, (2017). De är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att deltagarna ska informeras om studiens /arbetets syfte och att deras deltagande är frivilligt och att de dessutom kan hoppa av intervjun eller deltagandet när de själva önskar. Vi har levt upp till informationskravet genom att vi till de sex förskollärare som vi skulle intervjua skickade ut information om studien och dess syfte innan vi träffades. Samtyckeskravet innebär att deltagarna får själva bestämma om de vill delta i studien och hur mycket tid eller arbete de ska bli engagerade i av forskarna. I en studie har förskollärarna alltså möjlighet att avbryta när de själva bestämmer. De ska inte heller få obehag av att de deltagit i studien. Det är frivilligt att delta. Vi har levt upp till samtyckesfrågan genom att vi skickade ut den till dem före intervjuerna. Alla svarade ja

via mail och samtycker därmed. De skrev på blanketten, *Information om självständigt arbete på Förskolläraryrket*, vid intervjun. Blanketten bifogas i kapitel 8, Bilagor. Genom blanketten kunde vi och de vara säkra på att alla tagit del av informationen och att de visste hur materialet skulle hanteras. Konfidentialitetskravet innebär att alla berörda garanteras få vara anonyma när det gäller namn och arbetsplats. Den information som samlas in ska inte heller kunna knytas till någon enskild person och bli känd av andra. De som genom förstudien har tystnadsplikt. Konfidentialitetskravet uppfyller vi genom att hantera personuppgifter och den information respektive förskollärare lämnat på ett sätt så att deras integritet och enskildas uppfattningar anonymiseras i vår bearbetning av insamlade data. Vi benämnde förskollärarna F1-F6 och har i materialet aldrig använt deras rätta namn. Det material vi spelat in raderar vi när vi är färdiga med studien. Nyttjandekravet innebär att det material som samlas in inte ska eller får användas på annat sätt än det var avsikten med det. Det ska heller inte ”lånas ut” till annan forskning. Därför ska materialet förstöras när forskningen. Vi lever upp till nyttjandekravet genom att inte låta någon annan nyttja det och att vi efter att vi är klara med rapporten förstöra inspelningen och bearbetningen av materialet. Sammantaget har vi därmed levt upp till de etiska krav som ställs (Löfdahl Hultman, 2021, Vetenskapsrådet, 2017). Vi har också redovisat alla uppgifter enligt dataskyddsförordningen GDPR på Örebro Universitets hemsida (Löfdahl Hultman, 2021).

5. Resultat och analys

I följande kapitel presenteras resultatet från den empiriska undersökningen. Vi har benämnt förskollärarna F1 till F6 i dokumentationen. Analysen utgår från de sex förskollärarnas svar på de öppna frågorna och deras reflektioner kring de didaktiska sätten att hantera språkundervisningen med hjälp av drama för barn med svenska som andraspråk. De intervjuade förskollärarna använde sig av begreppen andraspråksutbildning och andraspråksutveckling parallellt men vi har tolkat det som att de menade samma sak. Gemensamt för alla sex förskollärarna var att de använde någon form av drama när de skulle lära barnen svenska. Av de inledande frågorna framkom att de äldre förskollärarna, F1, F2 och F4 hade mycket positiv erfarenhet av pedagogisk drama i språkutbildningen. De hade dessutom arbetat i förskolan 15, 16 respektive 7 år. De relativt nyexaminerade förskollärare F3, F5 och F6 tyckte att de har bra utbildning om hur de kan använda drama i språkutbildningen men är inte lika erfarna. Vi upplevde att alla sex förskollärarna hade en mycket stark vilja och ambition att följa och leva upp till läroplanens mål och riktlinjer rörande språkundervisningen för såväl svenskspråkiga barn som barn med svenska som andraspråk.

5.1 Inspiration till drama

Alla förskollärare beskriver olika typer av inspiration och strävan när det gäller drama som ett verktyg för undervisning. De har betonat bland annat dramainspiration som en viktig källa och som de är motiverade att använda. När förskollärarna ser hur barnen tycker om att spela teaterpjäser med olika figurer blir även förskollärarna inspirerade att fortsätta på olika teman med teaterföreställningar. Utöver det har de sagt att de hämtar inspiration från barnens intresse inklusive händelser runt dem men även från utbildningsmaterialet på skolan. Det kan vara böcker, sång, pedagogisk tecknad film men även material från naturen som inspiration. Två förskollärare gav exempel på att de lät sig inspireras av sagofigurer och barnen blev då också intresserade. Förskollärarna läser och barnen får sedan spela roller som till exempel bockarna Bruse, en prinsessa, ett troll eller ha olika klädedräkter i förskolan som de kan gestalta olika karaktärer med. Ytterligare en förskollärare berättade ingående om hur de skapade olika teaterföreställningar i förskolan och med hjälp av olika figurer skulle de skapa en berättelse där barnen spelade olika roller. Ibland tecknade barnen egna figurer som de därefter dramatiserade kring. Förskollärarna säger att de ibland visar med kroppsrörelser eller ansiktsuttryck och blir därmed ”medimprovisatörer”.

En förskollärare hämtade inspiration i naturen och utomhus genom att låta barnen fånga och bilda figurer av solens skuggor och säger: “Vi inspireras just nu av sommarskugga. Väldigt enkelt att använda i drama för att sommaren och solen ger många skuggor som kan få olika karaktär” (F1). En annan förskollärare uppgav att hon inspirerades av att dramatisera runt någon regel eller norm i samhället som barnen sedan fick åskådliggöra på något sätt: “Vi får inspiration av drama genom normer och regler i samhället. Vi, pedagoger eller barn med hjälp av figurer dramatiserar för att nå ett mål” (F4). Inspiration kan alltså komma från barns intressen som rymden, naturen och sådant som uppkommer i vardagen men också från förskollärarnas idéer om rollspel. Även barnprogram på TV som till exempel Bolibompaklubben med Draken inspirerade dem. Vi kan märka viss skillnad i hur förskollärarna inspireras beroende på om de har lång erfarenhet från förskolan eller om de enbart jobbat 3-5 år. En av dem uttrycker att hon ofta frågar eller observerar hur en mer erfaren förskollärare planerar.

5.2 Drama som språkutvecklande metod för barn

Förskollärarna betonar fördelarna med drama som ett verktyg i undervisningen. De påpekar det viktiga med hur barn utvecklar sitt språk när de ägnar sig åt dramalek. Förskollärarna besvarar frågan på olika sätt men gemensamt är att alla sex intervjupersonerna påpekar att drama verkligen utvecklar språket hos barnen. De uttrycker att drama har en mycket stor inverkan på att utveckla de olika färdigheterna och språket och att det förbättrar barnets kompetens och barnets känsla av empati när de engagerar sig i olika roller och spelar andra karaktärer. Två förskollärare nämner att ordförståelsen och ordförrådet hos ett barn utvecklas genom dramaleken när barnen spelar olika karaktärer. En förskollärare vill särskilt trycka på att i dramaleken uppmuntras barnen att kommunicera med varandra och på så sätt lär de sig nya ord och uttal. Två förskollärare nämner särskilt att de barn som inte har svenska som modersmål lär sig av andra barn och tar efter ord och beteenden. Citaten visar exempel på detta.

Drama bidrar till språkutveckling för det är ofta väldigt positivt laddat med musik, sång och teater. Vi tänker att om barnen inte förstår svenska så kan de inte förstå vad jag säger eller vad jag uttrycker. Därför blir det jätteviktigt med drama genom att vi pedagoger gestaltar en sak eller en norm för att barnen kan få en upplevelse (F 5).

Vi tänker att när barnen inte kan prata svenska så blir det jättebra att använda teater eller dramaspel och barnen är väldigt bra på att lära sig från varandra. Barnen kan se hur de andra spelar eller betar sig och gör och säger samma sak (F 6).

Förskollärarna berättar vidare hur de planerar dramaaktiviteter och hur de genomför övningar för att barnen ska känna sig trygga och nöjda. Flera har uttryckt att det viktigaste i planeringen är att väcka barnens intresse som då också inspirerar förskollärarna. Det i sin tur underlättar att skaffa material som behövs såsom böcker, sagor, berättelser, videofilmer, instrument eller kläder. Samtliga förskollärare framhåller tydligt att drama verkligen gynnar språkutveckling och underlättar språkinläring. Förskollärarna ansåg att de lärde de flerspråkiga barnen svenska språket i samband med dramaleken. Förskollärarna planerade övningar som tilltalade flerspråkiga barn med fokus på inläring. Härma, gestalta, tala och pröva är viktiga metoder som barn möter genom olika dramaaktiviteter. Dramaövningarna innehåller dialoger, diskussioner, kroppsspråk, fantasi, med mera som gynnar barns språkinläring. Teater påverkar på ett positivt sätt barns lyhördhet för andra barn och förbättrar kommunikationsförmågan och även barns empatiförmåga. Det bekräftades av de sex förskollärarna under intervjuerna. Tankedrama, lek eller teater hjälper ett barn att förbättra inte bara sin förståelse utan också sitt ordförråd, uttal, kreativitet och fantasi. Just att låta ett barn spela olika roller i en teaterpjäs engagerar dem och utvecklar också deras förståelse för andra personer, såväl barn som äldre.

5.3 Andra former av gestaltning i språkutvecklingen

Förskollärarna betonade vikten av drama som ett verktyg i undervisningen och att drama på ett helt annat sätt fångar barnets uppmärksamhet än till exempel en vanlig lektion där de bara pratar. Dessutom beskriver de att även ett barn som har svårt att uttrycka språk blir hjälpta av att använda gester och kroppsspråk för att förmedla ett budskap. Gestaltningen fångar barnens intresse och engagerar dem. Förskollärarna är medvetna om att kommunikation är viktigt och att lärandet ständigt pågår i förskolan. Tre av förskollärarna trycker särskilt på att kropp, ljud och gester är exempel på verktyg som de använder för att få igång kommunikationen och därmed språkutvecklingen. Kommunikation mellan läraren och barnen förenklas när de använder kroppen och de förstår varandra snabbt vad de menar. Barnen gestaltar figurer i en saga, sjunger med i en sång och visar med armarna eller härmar förskolläraren när hen gör olika ljud. De tre exemplen nedan från förskollärarna visar att gestaltning används i språkutbildningen och hur både förskollärarna och barnen använder gester och ljud för att engagera.

När barnen gestaltar går de in i leken och låtsas oavsett vilket språk de har. Som förskollärare kan jag börja leken med en roll för att få en kommunikation med barnen, till exempel att låta som en bil, brom, brom, brom. Barnen förstår direkt och alla kommer med och vill leka med mig (F1).

Jag använder drama mycket i barns språkutveckling. Om dom gestaltar figurer i en saga och tolkar vad figurerna gör blir det en dramalek där de kommer med. Kroppsligt uttrycker de sig ofta redan innan de kan ordet på svenska (F2).

Drama är jättebra sätt att förstå vad orden innebär och man kan förstärka det verbala språket genom handling och dramatisering. Att använda kroppen och alla sina sinnen i lärandet underlättar och gör att barnet lär sig snabbare på ett roligt sätt (F3).

I intervjuerna framkom att förskollärarna ansåg att de lärde de flerspråkiga barnen svenska språket i samband med dramaleken då de planerade övningar som tilltalade flerspråkiga barn med fokus på inläring. Att härma, gestalta, tala och pröva är viktiga metoder som barn möter vid olika dramaaktiviteter. Dramaövningarna innehåller dialoger, diskussioner, kroppsspråk, fantasi, med mera som gynnar barns språkinläring. Att använda dramaspråket kan minska stressen som barnen känner när de talar svenska. Barnen är redo att tala och uttrycka sig genom att svenska språket övas upprepade gånger i klassrummet. Drama utvecklar barnens förmåga att berätta, redogöra, minnas och uttrycka sig och stimulerar barns fantasier att tolka olika händelser som det berättas om vid högläsning, rollspel eller dramalek.

Förskollärarna hänvisar också till att tankedrama, lek eller teater hjälper ett barn att förbättra inte bara sin förståelse utan också sitt ordförråd, uttal, kreativitet och fantasi. De hänvisar också till att barnen utvecklar sin personlighet. Just att låta ett barn spela olika roller i en teater engagerar dem och utvecklar också deras förståelse för andra personer, såväl barn som äldre. Flera av förskollärarna hänvisar till barns personlighetsutvecklingen som en följd effekt av dramalek och uttryckte sig på följande sätt:

Genom drama utvecklas barnens vokabulär, språkförståelse, uttal, fantasi, kreativitet. Ja hela personen utvecklas. Jag vill påstå att barnet utvecklar även förståelse för matematik och naturvetenskap (F1).

Drama är ett viktigt verktyg för att här får barn allting som utveckling av ordförrådet och ordförståelse, kroppsspråket men även förmågor som motorik, konflikthantering och användning av nästan allting (F 4).

Förskollärarna använde också olika metoder eller konstformer av undervisning för att stimulera barns intresse för dramaaktiviteter till exempel sånger, rörelser, kläder eller andra rekvisita i aktiviteten. En vanlig metod är att barnen gestaltar olika berättelser eller sånger. Genom de empiriska data vi samlat in kommer vi till samma typ av slutsatser rörande gestaltning. Gestaltningen fångar barnens intresse och engagerar dem lätt. Kommunikationen mellan läraren och barnen förenklas när

de använder kroppen och båda förstår varandra snabbt vad som menas. En annan metod är att förskolans barngrupp gör en teater där barnen spelar olika karaktärer/roller men även deltar som bakgrund och rekvisita av olika slag. Målet är att alla ska vara med.

5.4 Utmaningar för dramalek

Det kan vara en utmaning och kräver mycket tid för en förskollärare att få med alla barn i till exempel en pjäs. Alla barn måste omfattas av planeringen att vara med i drama/lek. Inget barn ska känna sig utanför. Det gäller särskilt de som har svenska som andraspråk. Förskollärarna har olika sätt för att få med barn som inledningsvis inte vill vara med. En förskollärare beskriver hur hen först låter barnen vara publik för att bli intresserad och sedan vill de som inte var intresserade oftast också spela med i en teater eller en lek. Två andra säger att barnen får hålla i rekvisita eller rita figurer som ska ingå i pjäsen. Nedan är två exempel där förskollärarna använder djur och benämner eller går omvägar till ett drama då inte barnet förstår språket i det de ska göra.

Jag tror att man just kan visa och benämna samtidigt alltså olika saker som om man tar ett djur eller en figur så måste man benämna vad det är. Lär sig barnet ordet blir det roligare att vara med (F5).

Det är svårt för barn som har svenska som modersmål också att säga de nya begreppen eller definitioner och de vägrar att vara med i dramalek eftersom de förstår inte vad det sägs eller görs. Då måste man intressera dem för något annat och kanske gå en omväg in i drama (F6).

Barn som är mindre intresserade eller vägrar att delta i dramaleken kan genom olika aktiviteter som förskollärarna pekat på blir intresserade. Utmaningar finns alltså men även erfarenhet hos förskollärarna att hantera dem. Ytterligare utmaningar är då ett barn med svenska som andraspråk jämförs med barn med svenska som modersmål i samma dramalek. Våra data visar att förskollärarna har barnen i integrerade grupper men att de till exempel i dramaleken förenklar lite eller hjälper barn med svenska som andraspråk lite mera än vanligt. Kroppsspråket blir ännu viktigare i språkundervisningen för dessa barn. Två förskollärare säger att de minskar antalet ord, har kortare ord eller meningar eller använder kroppsspråket istället. Det togs också upp att det är svårt för barnet att lära sig två språk samtidigt och menar att båda språken blir försenade, vilket dock inte ingår i vår studie att undersöka. Våra data visar att barnen kommunicerar och hjälper varandra med ord och känner samhörighet med barn som inte kan språket lika bra som exemplen nedan visar. Två av förskollärarna beskriver det genom nedanstående uttalande.

Det är även svårt för barn som har svenska som modersmål att lära sig nya begrepp eller definitioner och de lär sig tillsammans med barn som talar annat modersmål. Barnen hjälper varandra när de spelar teater och stöttar varandra vad ska de säga (F 4).

Jag tycker att det skiljer sig mellan barn som har svenska som modersmål och barnen som har svenska som andraspråk. Den fria dramaleken med personalen kan skapa en samhörighet och att barnen förstår det här sociala samspelet även om man kanske inte alltid har de verbala språket. Men även om man kanske inte kan uttrycka sig i alla ord så kan det vara med i jakten på ett helt annat sätt då de förstår varann genom kroppsspråk (F5).

Förskollärarna betonade vid intervjutillfället att planeringen omfattar alla barn så att de kommer med i dramaleken. Genom intervjuerna kunde vi få bekräftat och belyst vilka strategier/metoder förskollärare använde sig av för att främja barns språkutveckling och hur de arbetar för att stödja de barn som är i behov av extra stöd. De didaktiska frågorna hanteras i en daglig planering. Våra data visar att barnen leker eller undervisas i integrerade grupper men att förskollärarna förenklar lite eller hjälper barn med svenska som andraspråk lite mera än vanligt om det behövs. Förskollärare använder enklare ord eller visar tydligare vad de menar.

5.5 Sammanfattande resultat

Att utveckla svenska språket hos flerspråkiga barn med hjälp av drama görs på de förskolor där de intervjuade arbetar. Syftet med studien var att visa att och hur drama hjälper de flerspråkiga barnen att lära sig svenska med stöd av dramalek på enkla och effektiva sätt i förskolan. Det är en utmaning för förskolläraren att arbeta med barn som har flera språk och olika modersmål. Inom förskolan är det viktigt att skapa goda förutsättningar för barnens språk- och kunskapsutveckling. Dramalek visar genom förskollärarnas redovisningar att det kan ge barnen stöd i språk- och kommunikation-utveckling. Det finns också utrymme i förskolan att utveckla dramaleken både i tid och innehåll.

Kopplat till vår första forskningsfråga; *Hur kan förskollärare arbeta med och utveckla drama som del av språkutbildningen för barn med svenska som andraspråk?* konstaterar vi, genom våra empiriska data, att förskollärarna är positiva till att både använda och utveckla formerna för pedagogisk dramalek. De bekräftar också att rollspel och dramalek i olika former påverkar, förutom språkutvecklingen, även barnens personlighetsutveckling mycket positivt. Barnen utvecklas som självständiga individer samtidigt som de utvecklar sin empiriska förmåga och lär sig kommunicera med varandra men får även andra kompetenser som t.ex. utvecklad och förbättrad motorik och konflikthantering.

Vi har också kommit fram till att dramaspråk uppmuntrar barn och ger dem möjlighet att kommunicera med hjälp av icke-verbal kommunikation, såsom kropps rörelser, gester och ansiktsuttryck. Förskollärarna arbetar ofta med att alla barn ska få stöd i språk- och kommunikationsutveckling i förskolan, samt ta reda på vad som påverkar förutsättningarna för detta. Förskollärarna använde också olika metoder eller konstformer i undervisningen för att stimulera barns intresse för dramaaktiviteter till exempel sånger, rörelser, kläder eller andra rekvisita i aktiviteten. En vanlig metod är att barnen gestaltar olika berättelser eller sånger. En annan metod är att förskolans barngrupp gör en teater där barnen spelar olika karaktärer/roller men även deltar som bakgrund och rekvisita av olika slag. I vår studie framkommer att förskollärarna använder olika metoder för att kunna stimulera barns intresse för dramaaktiviteter t.ex. när barnen sjunger, provar scenkläder, övar på olika rörelser, med mera som finns i aktiviteten. De väljer också miljöer i skolan som gynnar dramaktiviteterna då de har särskilda utrymmen, närutrymmen, där de kan lyssna och spela drama. Genom att vara i särskilda rum eller platser som syftar till att ge barnen möjlighet att utforska och då får man en effektiv inlärningsmiljö.

Även vår andra forskningsfråga; *Hur planerar förskollärare ett innehåll och reflekterar över didaktiska frågor kring ökad användning av drama i sin undervisning för barn med svenska som andraspråk?* anser vi har belysts och bekräftats i studien. Förskollärarna har arbetat för att alla barn ska få stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling i förskolan samt tagit reda på vad som kan påverka förutsättningarna för detta. Genom intervjuerna kunde vi belysa hur förskollärare jobbade för att främja barns språkutveckling och hur de arbetar för att stödja de barn som har det svårare att utveckla svenska språket. Förskollärarnas utbildning och erfarenheter gör att de använder flera olika metoder och aktiviteter samt didaktiska hänsyn i planeringen. Deras kreativitet och barnens intressen inspirerar förskollärarna att utveckla sig själva och därmed även jobbet med språkutvecklingen i förskolan.

6. Diskussion

Syftet med vår studie har varit att få mera kunskap om hur drama, som ett naturligt instrument i förskolan, kan utvecklas som ett instrument i förskolan för att kunna användas i språkutbildningen för barn med svenska som andraspråk. Här diskuterar vi resultatet kopplat till tidigare forskning. Avslutningsvis reflekterar vi kring val av metod. Till sist lämnar vi också förslag på fortsatta studier.

6.1 Resultatdiskussion

Det är ett stort uppdrag och ansvar för förskollärare att bestämma hur man ska jobba med olika aktiviteter för att ett barn ska förbättra och utveckla sina språkkunskaper. Estetisk undervisning som drama/lek är ett av många möjliga aktiviteter. I läroplanen för förskolan (Lpfö 18) knyts bland annat ett av målen för att utveckla barnets förmåga att uttrycka sig och kommunicera till att använda olika former som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans. Här får förskollärarna tydlig anvisning om att använda estetiska uttrycksformer i språkundervisningen. Ett exempel från tidigare forskning som trycker på vikten av drama görs av Burman (2014) som anser att olika former som bild, drama, rörelse m.m. som används i en estetisk läroprocess gör att barnet lär sig nytt och befäster kunskaperna.

En av studiens resultat visar hur förskollärarna inspireras till att använda olika former av drama i språkutbildningen. Många inspirationskällor anges som till exempel omgivningen i form av naturen, solen, händelser i samhället, TV-program, sagor med mera. Det är tydligt att förskollärarens egen fantasi, inlevelse och förmåga att tolka barnens intressen också är viktig. Det framkommer även att det finns utmaningar eller kanske till och med problem om barn inte vill delta i en aktivitet. Det kan vara att barnet inte vill spela med i en teater eller delta i en lek. Utmaningen för förskollärarna är då att väcka barnets intresse då förskollärarens mål är att alla barn ska delta i aktiviteten. Genom att till exempel börja leka med något som indirekt har med pjäsen att göra exempelvis läten, rekvisita eller händelse kan förskolläraren få barnet intresserat för att sedan koppla ihop barnet med en verksamhet i pjäsen. Ett annat sätt är att barnet tilldelas en annan roll i teaterpjäsen än den barnet inledningsvis inte ville göra. Förskollärarnas yrkeserfarenhet och utbildning har betydelse för hur de kan hantera utmaningarna. Att hjälpa barn som har svårigheter oavsett om det beror på språket eller annan orsak är också viktigt vilket framkommit i vår studie. Förskollärarna går ibland in i leken för att försiktigt styra barnen eller hjälpa dem att komma igång till exempel genom en fråga vilket också Ewing (2015) anger. De empiriska data vi fått fram från majoriteten av förskollärarna anger att det

är viktigt att veta vad som är syftet när man planerar ett dramamoment oavsett innehåll. Att veta hur mycket språkkunskap varje enskilt barn i gruppen har är viktigt för att kunna avgöra vilken nivå utbildningen ska ha. Majoriteten av förskollärarna har lyft fram vikten av att kunna använda drama för att fånga barnets uppmärksamhet och därmed få igång en bra kommunikation mellan lärare och barn men även mellan barnen vilket stimulerar barnen att bli intresserade och därmed att lära sig ett språk. Våra empiriska resultat stöds av Erberth och Rasmusson (2016) som påvisat att drama i en mångkulturell barngrupp förbättrar barnens gestaltning, rollspel och kroppsspråk vilket hjälper barnen att uttrycka sig på svenska med olika ord såsom räkneord och med hjälp av kommunikationssord. De flerspråkiga barnen utvecklar svenska i förskolan parallellt med sina modersmål. Mages (2008), vars studie handlar om hur kreativt drama främjar språkutveckling i tidig barndom har visat att drama verkligen främjar språkutvecklingen. Studien visar även att det saknas specifika mätningar för att bedöma barns språkliga utveckling och resultat från enbart kreativ lek/dramalek som ett resultat för språkutveckling.

I våra empiriska data kan vi inte utläsa någon egentlig kritik till att använda drama i språkundervisningen. Några förskollärare har däremot antytt att de har lite erfarenhet av det och att i den formella utbildningen hade mera tid kunnat läggas på just att använda drama i språkundervisningen för barn med svenska som andraspråk. Två av de intervjuade hade jobbat länge i förskolan och därigenom lärt sig hur drama kan användas i språkutbildningen men utbildningen som de fick för över 15 år sedan hade inte innehållit så mycket dramalek. De andra intervjupersonerna som slutat sin utbildning för tre till fem år sedan hade lärt sig mycket om estetiska pedagogiska aktiviteter och att det var bra vid språkutbildning oavsett om barnen hade svenska som första- eller andraspråk. Det är viktigt att i förskollärarytbildningen framgent ge dramapedagogiken en fortsatt positiv utveckling mot bakgrund av de resultat som framkommit i studien. Likaså måste det finnas utrymme för en interaktiv dialog mellan förskollärare och barnen och mellan barnen med stöd av en lekbaserad pedagogik. Det kan vara svårt att dela upp barnen i olika grupper utifrån om de har svenska som modersmål eller som andraspråk. Det kan vara direkt olämpligt då det försvårar kommunikationen mellan barnen och det kan bli ett ”vi och dom” på förskolan. Så vill inga förskollärare ha det och det är heller inte avsikten i Skolverkets läroplan för förskolan. En upptäckt som Delblanc (2022) gjorde var att förskollärarna som de studerat inte utnyttjat det faktum att det finns olika språk i förskolan. Genom att jämföra, diskutera och höra ljudet av olika ord i språken kan den språkliga medvetenheten utvecklas mera. I våra intervjuer var det ingen av förskollärarna som tog upp den aspekten på språkutbildningen.

Quinones m.fl. (2019) redovisar i sin artikel att det hjälper småbarn att utveckla sin sociala förmåga med kamrater och lärare om de har ett grannskapsutrymme i sina vanliga klassrum. Förskollärarna i vår studie framför och utvecklar det på olika sätt men de avser samma sak. Språkmiljön, alltså omgivningen, platsen där man leker är mycket viktigt då det gäller att engagera barnet och uppmuntra till att kommunicera med andra. Det får inte vara störande aktiviteter som lockar barnen att göra eller tänka på annat som kanske intresserar dem. Det hjälper till att stimulera deras tankeprocess genom att skapa en plats för dramautbildning. Genom att förstå vilka intressen ett barn har kan förskolläraren skapa en plats där de kan interagera i för ändamålet rätt miljö. Här är naturligtvis förutsättningarna olika mellan förskolorna. Lokalerna ser olika ut och används utifrån det. Studien visar att förskollärarnas idéer och initiativ har stor betydelse för utvecklingen. Området skapar en möjlighet för småbarn att utforska och blir därmed en effektiv utbildningsmiljö. Med handledning av förskolläraren kan dramapedagogiken effektivt utveckla småbarns sociala interaktioner och kreativa beslutsfattande.

Victoria Brown (2017) hänvisar i sin artikel att många studier har visat hur drama som konstform förbättrar barns personlighetsutveckling vilket i sin tur påverkar barnets sociala färdigheter. Samtidigt påverkar teater på ett positivt sätt barns lyhördhet för andra barn och förbättrar kommunikationsförmågan och empatiförmågan. Det bekräftades av de sex förskollärarna under intervjuerna. Sternudd (2000) menar att ett barn utveckla holistiskt lärande genom drama. Under vår intervju berättade en förskollärare med 15 års tjänst att drama är ett mycket unikt redskap då det kan hjälpa ett barn att stimulera både känslomässiga och intelligenta aspekter. Tankeimprovisationsdrama hjälper barns kognitiva utveckling och låter ett barn utforska och upptäcka saker runt omkring och hjälper dem även att utveckla känslan av förståelse gentemot andra barn. Det vi kallar empati. Genom att använda drama, tillade Barkhamn (2015), erhålls en positiv effekt på barnets utveckling, inte bara språket. Våra empiriska data bekräftar att drama ger ett barn en plattform utifrån vilken barnet kan förbättra sin sociala kompetens och personlighet. Drama innebär ur Sternudds (2000) perspektiv att det hjälper barnet att förbättra sin personliga utveckling inklusive social förmåga att värna andra barn. Detta framkommer även i vår studie där flera förskollärare nämner att barnen utvecklas som enskilda individer med en tydlig personlighetsutveckling där utveckling av empatiförmåga ingår. Dessutom kände förskolläraren igen och berättade under intervjun att drama har en speciell effekt på ett barns minne, att komma ihåg situationen när de spelade i en karaktär eller del-

tog i en improviserad dramalek enligt det kinesiska uttrycket "Det jag hör glömmer jag. Det jag ser kommer jag ihåg. Det jag gör förstår jag" (Rasmusson & Erberth, 2016, s.123).

Slutsats

Våra empiriska data visar tydligt att förskollärarna är positiva till att använda olika former av pedagogisk drama i språkundervisningen såväl för svenskspråkiga som för tvåspråkiga barn. Förskollärarnas inspiration till drama hämtas från en mängd olika håll och att barnens entusiasm och intresse sporrar även förskollärarna att utveckla formerna för drama. Barnens eget skapande och tolkande av verkligheten är viktig. Förskolans och lärarnas planering måste ske med hänsyn till didaktik.Handledning från förskollärarna kan effektivisera och gynna barnens sociala utveckling och skapande. Drama baserat på lek är bra men det är heller inte negativt om lärarna styr upp den fria lektiden. Det leder snarare baren framåt i den pedagogiska leken. Genom att uppmuntra barnens kommunikation med varandra bidrar det i sig till en språkutveckling hos barnen. Dramaprocessen har visat sig positiv för utveckling av barns empati. Förskollärare måste få nödvändig utbildning för att vägleda barnen i hur de effektivt kan använda processdrama till dess fulla potential. Nyttjandet av drama i förskolan bör ytterligare prioriteras i läroplanen. Språkkunskaperna hos barn med svenska som andraspråk förbättras genom att använda pedagogisk drama i förskolan.

Det är vår förhoppning att genom vår studie kan förskollärare få ytterligare tips och hitta stöd för fortsatt utveckling av pedagogisk dramalek i språkutvecklingen för barn med svenska som andraspråk. Förskollärarna kan också lära av varandra då erfarenhet och ny utbildning tillsammans ger positiva effekter på bl.a. läroprocesser i förskolan.

6.2 Metoddiskussion

Vår valda kvalitativa undersökningsmetod är troligen "praxis" för den här sortens undersökningar och examensarbeten. Intervjuerna måste av naturliga skäl begränsas i antal och geografisk utspridning då den disponibla tiden oftast är en begränsande faktor. Det visade sig att mycket tid gick åt för att hinna med sex personer och att få mötesscheman som stämde mellan oss och dem. Om mer tid disponerats hade studien kunnat fördjupats ytterligare. Med dagens teknik hade vi kunnat sprida studien geografiskt genom att t.ex. genomföra Teamsmöten vilket vi fått god vana från med anledning av pandemin som varit under studietiden.

Metoden med ett fåtal intervjuade kan inte anses vara allmängiltiga för hur förskollärare genomför språkutbildning för tvåspråkiga barn med stöd av pedagogisk dramalek. Däremot gäller resultatet för de förskolor och de förskollärare som vi intervjuade. Då intervjuerna gjordes enbart på två skolor finns en risk att variationerna i svaren därför begränsats. I vårt fall har vi ändå anledning att tro att undervisningen genomförs på likartat sätt på många förskolor då de sex förskollärare som vi intervjuade lämnade likalydande svar på intervjufrågorna trots relativt stor skillnad i förskollärarnas ålder, tid de arbetet med barn som har svenska som andraspråk och förskollärarnas skilda utbildningsbakgrund. Dessutom överensstämmer våra resultat i många avseenden med det som redovisats i tidigare studier, avhandlingar, läroböcker och råd från Skolverket och Nationellt centrum för svenska som andraspråk. Möjligen kan våra subjektiva kunskaper ha påverkat analysen i något avseende även om vi försökt hålla en neutral inställning till de svar vi fått och i systematiseringen.

Vi skickade över intervjufrågorna i förväg till tre förskollärare, de övriga tre fick dem vid intervju-tillfället. Det kan enligt oss både vara en fördel och en nackdel om förskollärarna ser frågorna i förväg. Vi bedömde att hade vi skickat frågorna i förväg skulle vi få mer genomtänkta svar kanske i linje med Skolverkets mål och krav. Genom direkta frågor vid intervjun bedömde vi att svaren skulle bli mera spontana och verkligen spegla förskollärarnas uppfattning. Vi kan dock inte se någon skillnad i svaren mellan de två grupperna. Alla sex förskollärarna har svarat på frågorna på ett för studien fullt tillfredsställande sätt. När vi spelat in dessa intervjuer var det sedan viktigt att verkligen skriva ner det som sades. Svaren kan ibland vara lite otydliga och vi märkte när vi lyssnade igenom materialet att vi kanske skulle ha ställt ytterligare någon följdfråga. Insamlingen av data har genomförts enligt den grundplan vi gjorde även om det tagit längre tid än planerat. Detta berodde främst på resor och svårigheter att hitta lämpliga tider som passade både oss och de förskollärare vi skulle intervjuas.

En studies reliabilitet och validitet är viktig för trovärdigheten i studien. Med reliabilitet avses tillförlitligheten alltså att förutsättningarna och genomförandet sker på samma sätt. I vårt fall att intervjuerna gjorts med samma frågor och under liknande förhållanden. Om nya intervjuer genomförs ska samma resultat erhållas. Studiens validitet innebär att studien verkligen ger svar på de frågor som var avsikten att undersöka i studien. Har vi mätt rätt saker? (Löfdahl Hultman, 2021). Vi har träffat alla sex förskollärarna på respektive skola och under liknande tidsförhållanden utan stress. Det innebar att förskollärarna kunde besvara intervjufrågorna på ett grundligt sätt och i det vi frågade efter. Vi spelade in samtalen och kunde vid transkriberingen och tolkningen av svaren gå till-

baka och kontrollera att vi uppfattat förskollärarna korrekt och att vi inte tappat bort viktig information. Genom bearbetning av insamlade data i enlighet med Fejes och Thornberg (2019), som vi beskrivit i kapitel 4, har vi säkerställt att kvalitetskraven innehållits genom hela studien. Förskollärarna har verkligen engagerat sig och svarat på våra studiefrågor. De svar vi fått tyder på att det finns en stor samstämmighet mellan förskollärarna om att drama är en viktig pedagogisk metod att använda när tvåspråkiga barn ska lära sig svenska i förskolan. Det är vår övertygelse att studien därmed också uppfyller kravet på validitet då vi bedömer att metoden används i många förskolor.

För oss båda har det varit mycket lärorikt och intressant att göra studien. Vi har lärt oss mycket och fått värdefulla synpunkter och god insikt över hur några etablerade förskollärare arbetar med språkutbildningen för barn med svenska som andraspråk. Vi har dessutom fått bra insikt om styrkor och svagheter i andra studier och hur rapporter tillkommit med motsvarande kvalitativa metod.

6.3 Förslag på vidare forskning

Förskollärarnas roll är viktig och kraven från Skolverket på förskollärarna är höga om man ser på den läroplan som gäller (Lpfö 2018). Det gäller särskilt beträffande flerspråkiga barn och barn med svenska som andraspråk. Kan förskollärarna verkligen leva upp till dem och hur upplever förskollärarna sin förmåga att ge språkutbildning till barn med svenska som andraspråk? Behöver förskollärarna ytterligare pedagogisk lärarutbildning? Detta föreslår vi är ett område som ytterligare kan studeras. Ett annat forskningsområde är kopplingen mellan pedagogiskt drama som hjälpmedel i språkutbildningen och barn med svenska som andraspråk. I vår studie framkom att ingen väsentlig anpassning görs i utbildningen oavsett barnets grundläggande språkkunskaper. Samma metoder används i princip oavsett om barnen är enspråkiga med svenska eller har svenska som andraspråk. Hur kan och är det lämpligt att ytterligare fördjupa och anpassa dramaleken till förmån för barn med svenska som andraspråk?

7. Referenser

- Andersson, L. & Sjöström, L. (2015). *En intervjuserie om hur förskollärare uppfattar begreppet drama*. Högskolan i Gävle. <https://docplayer.se/109171305-Akademien-for-utbildning-och-ekonomi-avdelningen-for-utbildningsvetenskap-drama-i-forskolan-louise-andersson-linda-sjostrom.html>
- Barkham, N. (2015). *Estetiska uttrycksformer i förskolan - strategier för barns språkutveckling*. Malmö Högskola. Fakulteten för lärande och samhälle. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1494015/FULLTEXT01.pdf>
- Brown, V. (2017). *Drama as a Valuable Learning Medium in Early Childhood*. Hämtad från <https://doi.org/10.1080/10632913.2016.1244780>
- Burman, A. (2014). *Konst och lärande-essäer om estetiska läroprocesser*. Huddinge:Södertörns Studies in Higher Education. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:718031/FULLTEXT01.pdf>
- Dahlgren, L. & Johansson, K. (2014). Fenomenografi I Hjerm, M. , Lindgren S. & Nilsson M. (Red.). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups (s. 179–192).
- Deeg, M., Fahrmandl, K., & Oakes, W. (2020). Creating space for interactive dialogue during preschooler circle time and using play- base pedagogies and dramatic inquiry. *Journal of Early Childhood Research*, vol.18(4)387-403. doi: 10.1177/146718X20956256
- Delblanc, Å. (2022). *Pedagogiska möjligheter i mångfaldens förskola*., Linnaeus University Dissertations No 431/2022, ISBN: 978-91-89460-42-3 (tryckt), 978-91- 89460-43-0 (pdf).
- Delblanc, Å. (2022). *Pedagogiska möjligheter i mångfaldens förskola* och referat från utländska artiklar om dramapedagogik ur *Journal of Early Childhood Research* 2019, Vol. 17(2) 140–1
- Erberth, B. & Rasmusson, V. (1996). *Undervisa i pedagogiskt drama*. Lund: Studentlitteratur.
- Fejes, A., & Thornberg, R. (2019). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I Andreas Fejes & Robert Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (s. 16–43). Stockholm: Liber.

- Heggstad, K. M. (2014). *7 vägar till drama: Grundbok i dramapedagogik för förskollärare och lärare*. Lund: Studentlitteratur.
- Hjerm, M., Lindgren, S., & Nilsson, M. (2014). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups
- Ho, K. (2020). Who has the power ? A reflection on teaching drama improvisation with young children . *Journal of Early Childhood Research*, Vol. 18(1) 73–83. doi: 10.1 77/1476718X1988716
- Holmberg, Y. (2017). *Musik i Förskolan-Musikstunder ur ett didaktiskt perspektiv*. Liber AB, Stockholm.
- Håkansson, G. (2018). Barns Flerspråkiga Utveckling. I Björk- Willén (Red), *Svenska som andraspråk i förskolan* (s.20-35) Natur & Kultur, Stockholm.
- Jensen, M. (2015). *Lekteori*. Studentlitteratur AB: Lund.
- Johnson, H.L. (2007). Aesthetic experience and early language and literacy development. (Elektronisk) *Early Childhood Development and Care*, april 2007, Vol. 177, No. 3, s 311– 320. Tillgänglig: Taylor & Francis Journals (2016-11-04)
- Lindgren, S. (2014). Kvalitativ Analys. I *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups (s. 29–86)
- Löfdahl Hultman, A. & Ribaeus, K. (2021). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber.
- Mages, W., K. (2018). Does Creative Drama Promote language Development in early childhood? A Review of the Method and Measures Employed in the Empirical Literature. *Review of education Research* ,Vol. 78, No. 1, pp. 124-152 . doi: 10.3102/ 0034654307313401
- Nilsson, M. (2014). Att Samla in kvalitativa data - halvstrukturerade intervjuer. I Hjerm, M. , Lindgren S. & Nilsson M. (Red.). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups (s. 149–165)

Olsson, C & Petersson, E. (2014). *Svenska som andraspråk. Pedagogers inställning till barns andraspråksutveckling*. Linneuniversitetet. [http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:783225 / FULLTEXT01.pdf](http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:783225/FULLTEXT01.pdf) (s.19-20)

Quinones, G., Ridgway, A., & Li, L. (2019). Developing a drama pedagogy for toddler education. *Journal of Early Childhood Research*, Vol. 17(2) 140–156 doi: 10.1177/1476718X18823235

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan*. <https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/laroplan-lpfo-18-for-forskolan>.

Sternudd, M. (2000). *Dramapedagogik som demokratisk fostran*. <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:165574/FULLTEXT01.pdf>

Thornberg, R., & Fejes, A. (2019). Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. I Andreas Fejes & Robert Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (s. 273–291). Stockholm: Liber.

Otryckta källor:

Nationellt centrum för svenska som andraspråk. (2022, 20.april). *Vad gäller angående arbetet med modersmål i förskolan?* <https://www.andrasprak.su.se/om-oss/vanliga-fr%C3%A5gor/f%C3%B6rskola/vad-g%C3%A4ller-ang%C3%A5ende-arbetet-med-modersm%C3%A5l-i-f%C3%B6rskolan-1.81827>

Skolverket. (2022, 20.april). *Inspiration och stöd i arbetet*. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/flersprakighet-i-forskolan>

8. Bilagor

8.1 Informationsbrev

Hej !

Vi studerar vid Örebro universitet och sista terminen ska vi göra en studie i ett ämne vi har valt. Vi kontaktar dig då vi är intresserad av att få input och data till min uppsats från dig. Vi hoppas få prata med dig i cirka 30 minuter i en informell intervju.

Det ämne vi valt och där vi gärna vill höra dina funderingar och erfarenheter är: *Hur du med din erfarenhet lär barn med stöd av estetiska former förbättra deras språk i drama/lekbaserad undervisning. Främst de barn som har svenska som andraspråk.*

För att samla in dessa uppgifter skulle vi uppskatta om du tillåter oss att spela in vårt samtal i utbildningssyfte. Vi försäkrar att det vi spelar in raderas efter sortering, omskrivning och analys när vi sedan använder det i studien. Din medverkan och information du lämnar är konfidentiella och du förblir anonym i studien.

Vi är tillgänglig för att träffa dig när som helst som passar dig helst under vecka15 eller vecka16. Vänligen meddela oss om och när du har möjlighet. Kan du dessutom rekommendera någon fler förskollärare till mig som passar på vårt ämne vore jag ytterst tacksam. Vi behöver några till någon annan förskola. Det går bra att lämna deras kontakt via mail.

Vi kommer verkligen att uppskatta din medverkan och hoppas kunna prata med dig om hur du planerar och införlivar drama/lek för språkförbättring för barnen, speciellt de barn som har annat språk än svenska som modersmål.

Vi vill också ha ditt samtycke till att medverka.

Med vänlig hälsning,

Aldwin /Rita

8.2 Samtyckesblankett

Information om självständigt arbete på Förskolläraryrket

Hej!

Vi, Aldwin och Rita, är två studenter som går sista terminen på Förskolläraryrket vid Örebro Universitet. Just nu skriver vi självständigt arbete där syftet är språkutveckling hos flerspråkiga barn i samband med drama. Vi söker förskollärare som kan tänka sig att ställa upp på intervju och på så sätt bidra med sin kunskap till studien. Intervjuerna beräknas pågå i ungefär 30–40 minuter, och kommer att spelas in. Den planerade tiden för genomförande av intervjuerna är vecka 15 och vecka 16. Exakt datum och tid samt plats bestäms i samråd med varje deltagare. Alla deltagare och förskolor kommer att få fingerade namn och kommer att beskrivas på ett sådant sätt att det inte går att härleda till enskilda personer. Det inspelade och transkriberade materialet kommer att förvaras på ett säkert ställe utan möjlighet för obehöriga att komma åt det.

Deltagandet i studien bygger på frivillighet. Vi vill uppmärksamma dig på att du när som helst under studiens gång har möjlighet att avbryta deltagandet utan att behöva uppge anledningen till ditt beslut. Vårt arbete beräknas vara klart i augusti 2022. Du är välkommen att kontakta oss om du vill ta del av examensarbetet.

Hantering av personuppgifter

Detta examensarbete bygger på att dina personuppgifter behandlas med ditt samtycke. Du kan när som helst ta tillbaka samtycket och uppgifterna kommer då inte att behandlas vidare. De insamlade uppgifterna som består av era svar på intervjufrågorna kommer enbart att användas av Rita och Aldwin, som är studenter vid Örebro universitet, för att skriva uppsats på Förskolläraryrket. Uppgifterna kommer att förvaras på ett säkert ställe utan att obehöriga kommer åt det och användas under tiden tills uppgiften är klar varefter de raderas. Du kan ta del av de uppgifter som registrerats om dig, återta ditt samtycke till att vi behandlar personuppgifterna eller lämna synpunkter på behandlingen eller de uppgifter som samlats in genom att kontakta Rita och Aldwin, eller studenternas handledare Britt Tellgren. Frågor om hur Örebro universitet behandlar personuppgifter kan ställas till lärosätets dataskyddsombud på dataskyddsombud@oru.se. Klagomål som inte kan lösas med Örebro universitet kan lämnas till Integritetsskyddsmyndigheten som är tillsynsmyndighet.

Vid eventuella frågor om studien kontakta oss gärna via följande mailadresser: glyca_amor79@yahoo.com eller rita.sultan84@gmail.com

Samtycke till att delta i projektet

Jag har fått muntlig och/eller skriftlig information om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.

Jag samtycker till att delta i studien språkutveckling hos flerspråkiga barn i samband med drama.

Plats och datum	Underskrift
	Namnförtydligande

8.3 Intervjufrågor

Syftet med vårt arbete är att studera hur estetiska former inom drama i förskolan kan utvecklas som ett naturligt instrument för att på vetenskaplig grund och praxis användas i språkutbildningen för barn med svenska som andraspråk.

Följande frågeställningar avser vi utgå från i studien:

- Hur kan förskollärare arbeta med och utveckla drama som en del av språkutbildningen för barn med svenska som andraspråk.
- Hur planerar förskollärare innehållet och reflekterar över didaktiska frågor kring ökad användning av drama i undervisningen för barn med svenska som andraspråk?

Bakgrundsfrågor

- Kan du berätta lite kort om dig själv genom utbildningen, erfarenheter och varför det var intressant för dig att jobba som förskollärare ?
- Hur länge har du jobbat i förskolan ?
- Vad tycker du om ditt yrke?
- Hur många barn och språk finns i barngrupp som du jobbar med

Huvudfrågor

- Skulle du kunna berätta hur ni arbetar med barns språkutveckling och då särskilt hur ni använder drama i undervisningen? Kan du beskriva något exempel?
- Hur skiljer det sig om det är barn med svenska som andraspråk?
- Varför tycker du att är viktigt att involvera teater/drama i undervisningen och då särskilt om det är barn med svenska som andraspråk?
- Hur har du använt teater/ drama för språkutveckling hos barn med svenska som andraspråk ?
- Vilka kompetenser i språkutvecklingen bedömer du att barnen utvecklar genom drama/teater?
- Hur förbereder du och dina kollegor undervisningen där ni använder i drama?. Hur planerar ni? varifrån får du inspiration...

Avslutande Fråga

Finns det något mer du vill tillägga ?